

ЛНУ 2024

Усне наукове мовлення: усі **за** і **проти**

ПІДГОТУВАЛА
СТУДЕНТКА ГРУПИ ПМОМ-11
КРАВЕЦЬ ОЛЬГА

Що таке усне наукове мовлення?

Усне наукове мовлення – це спеціальне мовлення, оскільки воно породжується фахівцями та звернене до спеціалістів, які володіють однією системою наукових понять та професійних знань

Основні ознаки усного наукового мовлення

СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ МОВЛЕННЯ -

УСНЕ НАУКОВЕ МОВЛЕННЯ ЗВЕРНЕНО ДО ФАХІВЦІВ КОНКРЕТНОЇ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ, ЯКІ ВОЛОДІЮТЬ СПІЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ, ТЕРМІНОЛОГІЄЮ ТА МЕТОДАМИ.

Цільова аудиторія: можуть бути студенти, колеги-науковці або фахівці в конкретній галузі.

Важливість спеціалізації: через використання термінології і професійної лексики, таке мовлення може бути складним для розуміння нефахівцями. Для слухачів, які не є експертами у певній галузі, можуть виникати труднощі через обмежене знання специфічних термінів чи концепцій.

Контекст: наприклад, на конференціях фізиків доповідач використовує термінологію, яка зрозуміла виключно фахівцям з фізики, тому немає необхідності пояснювати базові поняття.

Основні ознаки усного наукового мовлення

МОНОЛОГІЧНІСТЬ -

ОДНА З НАЙБІЛЬШ ВИРАЗНИХ ОЗНАК УСНОГО НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ. ВОНА ПРОЯВЛЯЄТЬСЯ В ТОМУ, ЩО ВИСТУП ЧАСТО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ У ВИГЛЯДІ ТРИВАЛОГО ОДНОСТОРОННЬОГО ВИКЛАДУ, ДЕ АУДИТОРІЯ ВИСТУПАЄ В РОЛІ ПАСИВНИХ СЛУХАЧІВ.

Основні форми: лекції, доповіді, презентації – приклади, де основна взаємодія йде від одного мовця до слухачів. Цей формат є найбільш зручним для надання великої кількості інформації за короткий час.

Чому важливо: монолог дозволяє викласти матеріал логічно і послідовно, але може страждати від нестачі зворотного зв'язку в реальному часі.

Недоліки монологічності: відсутність активної участі слухачів може зменшувати інтерес аудиторії. Щоб компенсувати це, доповідачам потрібно активно залучати слухачів через питання або обговорення в кінці виступу.

Основні ознаки усного наукового мовлення

НЕПІДГОТОВЛЕНІСТЬ -

НЕПІДГОТОВЛЕНІСТЬ У НАУКОВОМУ МОВЛЕННІ МОЖЕ ВИНΙΚАТИ У ДВОХ ОСНОВНИХ
ВИПАДКАХ

Спонтанні відповіді на запитання: коли науковець відповідає на запитання аудиторії, часто відповідь формується спонтанно і не завжди повністю продумана заздалегідь. Це може призводити до фрагментарності викладу чи неточностей.

Дискусії та обговорення: у діалогах і дискусіях часто виникає непередготовленість, коли учасники не мають можливості заздалегідь продумати кожну відповідь. Це може сприяти більш живій та природній взаємодії, але водночас підвищує ймовірність мовних помилок чи непорозумінь.

Наслідки непередготовленості: виникає більший ризик логічних і мовленнєвих помилок, через що складніше контролювати зміст та якість інформації, що передається.

Основні ознаки усного наукового мовлення

НЕЗВОРОТНІСТЬ -

Усне мовлення, на відміну від письмового, є незворотним. Це означає, що вже сказані слова не можуть бути виправлені або змінені. Ця характеристика створює специфічні труднощі та вимоги до мовця

Важливість чіткої підготовки: будь-яка помилка чи неточність можуть знизити якість сприйняття інформації. Мовець повинен добре володіти матеріалом, щоб уникати помилок.

Відсутність можливості перегляду: слухачі не мають можливості переглянути матеріал, тому важливо чітко формулювати думки з першого разу. Це відрізняє усне мовлення від письмового, де завжди можна повернутися до попередніх тез.

Психологічний тиск: незворотність усного мовлення може спричиняти психологічний тиск на мовця, адже кожне слово повинно бути добре продуманим, щоб уникнути непорозумінь.

Порівняння з письмовим науковим мовленням

Усне мовлення:

- Непідготовленість, спонтанність.
- Висока експресивність.
- Прямий контакт зі слухачем.

Письмове мовлення:

- Детально структуроване.
- Чіткість і точність формулювань.
- Відсутність інтерактивності.

Переваги усного наукового мовлення

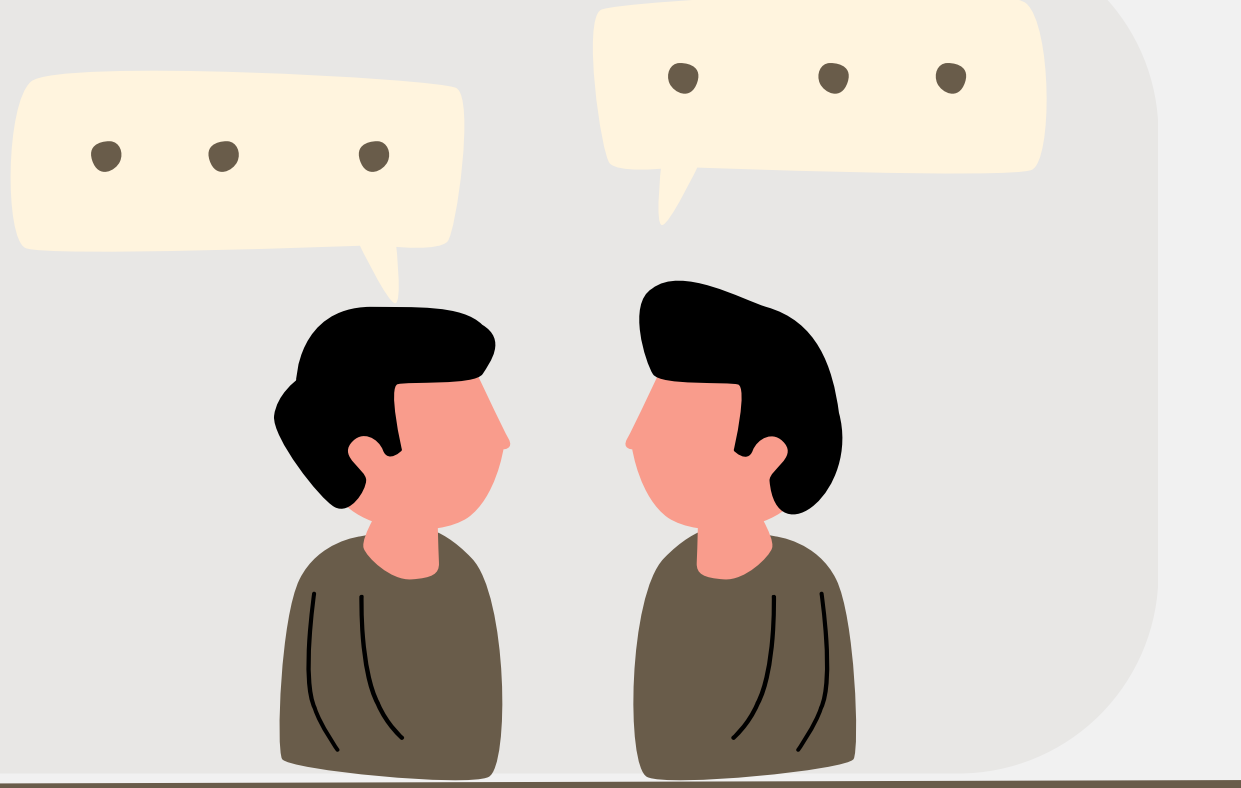

Зрозумілість

Усне наукове мовлення надає доповідачеві можливість використовувати не лише текстову інформацію, але й вербальні та невербальні засоби для підвищення зрозумілості матеріалу.

- **Інтонація:** доповідач може змінювати тон і гучність голосу для того, щоб виділити важливі моменти. Це дозволяє акцентувати увагу слухачів на ключових поняттях, робити їх більш помітними та зрозумілими.
- **Жести:** доповнюючи мову жестами, доповідач може підсилити розуміння складних процесів або ідей.
- **Міміка:** вираз обличчя може показувати емоційне ставлення до теми чи підкреслювати важливість певного моменту.
- **Порівняння з письмовою формою:** на відміну від письмового тексту, де все залежить від того, наскільки добре організовані та викладені слова, в усному мовленні можна “підправити” складні моменти інтонацією або наочними прикладами на ходу.

Гнучкість

Усне наукове мовлення дозволяє доповідачеві миттєво реагувати на ситуацію та адаптувати свій виступ до потреб аудиторії.

- **Адаптація до слухачів:** під час виступу доповідач може бачити реакцію аудиторії - якщо матеріал надто складний, можна сповільнити темп або пояснити детальніше. Якщо ж аудиторія добре орієнтується в темі, можна пропустити відомі деталі і сконцентруватися на нових аспектах.
- **Миттєва відповідь на питання:** доповідач може одразу реагувати на запитання, які виникають у слухачів. Це дозволяє швидко усунути непорозуміння, якщо вони виникають.
- **Зміна акцентів:** залежно від інтересу або реакції аудиторії, можна змінювати акценти в доповіді, наприклад, більше зосередитися на прикладних аспектах дослідження або на теоретичній частині.

Інтерактивність

Усне наукове мовлення забезпечує можливість безпосередньої взаємодії з аудиторією, створюючи двосторонній процес обміну інформацією.

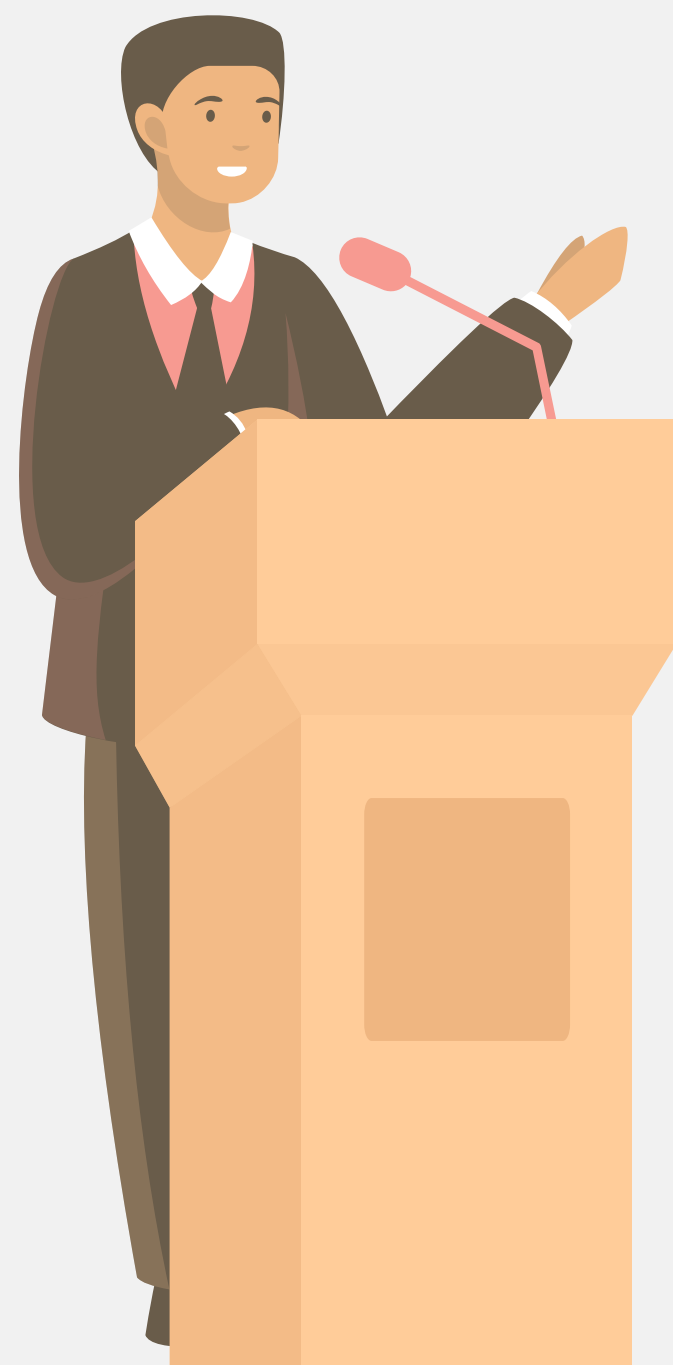
- **Діалог:** у процесі виступу можна задавати питання слухачам, запрошувати їх до обговорення чи надавати простір для висловлення думок. Це робить науковий процес більш живим і відкритим до нових ідей.
- **Зворотній зв'язок:** слухачі можуть ставити питання, уточнювати деталі або висловлювати власні думки. Це сприяє не лише кращому засвоєнню інформації, але й допомагає доповідачу покращити свій матеріал або внести корективи.
- **Обговорення і дискусії:** усне мовлення часто є початком глибшої дискусії. В дискусіях можуть виникати нові ідеї, уточнення, а також критика, яка може спонукати до подальших досліджень.

Експресивність

Усне мовлення має природні засоби, які дозволяють підкреслювати важливі моменти та передавати емоції, що сприяють кращому сприйняттю інформації.

- **Інтонація:** завдяки зміні інтонації можна виразити емоції або підкреслити важливість певних аспектів виступу.
- **Міміка та жести:** ці невербальні засоби дозволяють підсилити емоційний фон мовлення, допомагаючи аудиторії краще зрозуміти особисте ставлення доповідача до теми. Вони також сприяють більш живому сприйняттю виступу.
- **Темп мовлення:** зміна темпу може бути ефективним інструментом для управління увагою слухачів. Сповільнення темпу на ключових моментах дозволяє зосередити увагу на важливих частинах виступу, а прискорення темпу - створити відчуття динаміки.
- **Емоційний контакт:** експресивність виступу створює емоційний зв'язок із аудиторією, що робить інформацію більш переконливою та цікавою для слухачів.

Недоліки усного наукового мовлення

Обмежений час

Виступи на конференціях, лекціях або семінарах зазвичай обмежені конкретним часовим проміжком, що може суттєво вплинути на якість подачі матеріалу.

- **Часові обмеження:** більшість наукових виступів регламентовані, що означає, що доповідач має лише 15-20 хвилин на презентацію свого дослідження. У такому випадку неможливо заглиблюватися в деталі кожного аспекту роботи, що може призвести до спрощення або навіть пропуску деяких важливих моментів.
- **Складність викладу:** якщо дослідження охоплює багато тем або аспектів, короткий час може не дозволити їх усіх представити. Це також може спровокувати поспішність у викладі або поверхневий аналіз.
- **Вплив на аудиторію:** слухачам може бути складно засвоїти велику кількість інформації за короткий проміжок часу, що знижує ефективність сприйняття матеріалу.
- **Концентрація на основному:** обмежений час змушує доповідача виділяти лише найважливіші частини дослідження, але це може позбавити виступ глибини або повноти аналізу.

Суб'єктивність

Усне наукове мовлення є відображенням індивідуальних особливостей доповідача, що може вплинути на сприйняття аудиторією.

- **Особистий стиль подачі:** кожен доповідач має свій індивідуальний стиль подачі матеріалу - від темпу мовлення до вибору слів. Це може впливати на те, як аудиторія сприймає інформацію.
- **Акценти і пріоритети:** доповідач може акцентувати увагу на тих аспектах теми, які особисто вважає важливими, але це не завжди збігається з інтересами або очікуваннями аудиторії. Як наслідок, слухачі можуть пропустити деякі важливі моменти або отримати викривлене розуміння теми.
- **Вплив на розуміння:** особливості мови, інтонації, жестів та інших особистих якостей мовця можуть вплинути на те, як аудиторія сприймає та розуміє матеріал.
- **Неповний об'єктивізм:** навіть якщо доповідач прагне бути максимально об'єктивним, його власні погляди, досвід і упередження можуть мимоволі впливати на інтерпретацію матеріалу.

Фрагментарність

Спонтанність усного наукового мовлення може призвести до того, що матеріал буде поданий фрагментарно і менш логічно, ніж у письмовій формі.

- **Спонтанність:** під час виступу, особливо якщо виникають питання або несподівані ситуації, доповідач може імпровізувати. Це може призвести до втрати чіткої структури викладу та спонтанних змін у потоці інформації.
- **Логічні прогалини:** спонтанне мовлення може включати пропуски або неточності у викладі, оскільки доповідач не завжди має можливість повністю продумати кожне своє речення.
- **Перескакування між темами:** під час усного виступу доповідач може мимоволі “перескакувати” з однієї теми на іншу без належних перехідних моментів. Це може дезорієнтувати слухачів та ускладнити сприйняття матеріалу як єдиного цілого.
- **Невизначеність висновків:** через фрагментарність викладу слухачі можуть не завжди отримати чітке уявлення про основні висновки або результати дослідження, що знижує ефективність усного мовлення.

Неможливість редагування

Оскільки усне мовлення є незворотним, воно не дозволяє вносити виправлення або зміни після того, як слова вже були сказані.

- **Незворотність:** усне мовлення не надає можливості повернутися до вже сказаного і виправити помилку. Якщо доповідач припустився помилки в фактах, виправити її можна лише за допомогою подальших пояснень, але це може ввести слухачів в оману.
- **Помилки і неточності:** у письмовому тексті можна перевірити факти і виправити помилки. Усне мовлення не надає таких можливостей. Якщо під час виступу зроблено помилку, вона може вплинути на загальне сприйняття матеріалу.
- **Ускладнення для слухачів:** помилки або недостатньо чіткі пояснення можуть залишитися без виправлень.
- **Підготовленість матеріалу:** навіть якщо доповідь ретельно підготовлена, усна подача може призвести до помилок через нервовість, тиск часу або інші фактори, що ускладнює контроль над якістю викладу.

Висновки

Усне наукове мовлення є важливим інструментом для обміну ідеями та знаннями між фахівцями. Воно має свої переваги (зрозумілість, гнучкість, експресивність) та недоліки (фрагментарність, суб'єктивність).

Ефективність усного наукового мовлення залежить від мовної майстерності доповідача, його вміння передавати інформацію чітко та виразно.

Список використаних джерел

ГРОШОВЕНКО А. С. ОСОБЛИВОСТІ УСНОГО НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ — ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ. — [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС]

ПРУНЯК В.В., ПРУНЯК Л.М. УСНЕ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РІЗНОВИД НАУКОВОГО СТИЛЮ. — [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС]

СТИЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ УСНОГО МОВЛЕННЯ. СТИЛІ УСНОГО МОВЛЕННЯ // КУЛЬТУРА СЛОВА: НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ. — ВИПУСК 89, 2018. — [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС].

The background features a light gray color with abstract geometric elements. In the top right corner, there are several concentric circles and a vertical line. In the bottom left corner, there are concentric semi-circles and a vertical line. A horizontal line spans the width of the image, positioned above the text.

Дякую за увагу!